

УДК 332.1

Р. С. Зубков,

к. е. н., доцент кафедри економіки та підприємства, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університету "Україна", м. Миколаїв

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

R. Zubkov,

PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Economics and Business.

Mykolaiv interregional Institute, Open International University of Human Development "Ukraine", Mykolaiv

FOREIGN EXPERIENCE INNOVATION AND INVESTMENT REGION

У статті досліджено інвестиційно-інноваційний розвиток регіону в провідних країнах світу. Визначено сутність, особливості інвестиційно-інноваційної моделі розвитку в країнах світу та її вплив на конкурентоспроможність економіки. Проаналізовано інноваційну політику за кордоном, охарактеризовано її концепцію, стратегію та пріоритети. Досліджено проблеми розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні та узагальнено необхідність залучення зарубіжного досвіду в побудові ефективного механізму національного розвитку регіону.

In the article the investment and innovation development of the region in the leading countries of the world. The essence, peculiarities of investment and innovation development model in the world and its impact on the competitiveness of the economy. Analyzes innovative policies abroad, described her concept, strategies and priorities. The problems of investment and innovation activity in Ukraine and summarized the need to attract foreign experience in building effective mechanism for national development.

Ключові слова: інвестиції, інновації, регіон, модель, концепція, стратегія, інвестиційно-інноваційний розвиток.

Key words: investment, innovation, region, model, concept, strategy, investment and innovation development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нині Україна намагається перейти до інвестиційно-інноваційного розвитку економіки, проте вона ще не достатньо підтримує науково-дослідну діяльність підприємств, рівень інноваційної діяльності залишається низьким. Вітчизняна регіональна економіка стикається із суворою конкуренцією на внутрішніх і зовнішніх рин-

ках, із відсутністю необхідного досвіду знань у галузі реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності. Тому актуальність дослідження зарубіжного досвіду в цій сфері є важливим для України, адже без нього неможливо створити ефективне інвестиційно-інноваційне регулювання власної системи економічного розвитку регіону.

Таблиця 1. Розподіл асигнувань на НДДКР у США відповідно до джерел фінансування та виконавців у 2014 році

Організації, які здійснюють інноваційну діяльність	Джерела коштів		Виконавці	
	млн дол.	%	млн дол.	%
Федеральний уряд	49775	46,7	-	-
Державні лабораторії	-	-	13300	12,5
Промислові фірми	53210	49,9	77500	72,7
Університети та коледжі	2300	2,2	9625	9
Некомерційні організації	1315	1,2	6175	5,8
Разом	106600	100	106600	100

Джерело: [20].

Тільки інноваційно-орієнтована економіка здатна суттєво вплинути на сучасний економічний розвиток нашої країни та забезпечити випереджаючі темпи зростання. З огляду на це, економічна політика держави має бути направлена на структурну перебудову економіки, модернізацію промисловості в регіонах та розвиток інвестиційно-інноваційної моделі економічного зростання. Досвід зарубіжних країн допоможе підтвердити провідну роль інвестиційно-інноваційної діяльності у соціально-економічному розвитку регіону.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам світового досвіду регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в розвитку регіону, а також її удосконаленню присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких особливо слід виділити таких дослідників: О. Алимов, Ю. Бажал, В. Белов, З. Варналій, В. Васюренко, Є. Вітте, В. Грушко, В. Геєць, Герасичук, В.С. Глазьева, Г. Голубенко, Т. Єфименко, Т. Затонацька, Е. Забарна, І. Луніна, Р. Менселл, Г. Менш, І. Прокопенко, Д., Серебрянський, Р. Солоу, В. Стадник, Б. Твісс, В. Федосов.

Проте аналіз показав, що дослідження цих вчених не в повній мірі адаптовані до сучасної економічної ситуації, а також недостатньо уваги приділяється інноваційній політиці та досвіду управління інвестиційно-інноваційною діяльністю в зарубіжних країнах, і можливості запозичення такого досвіду в українській трансформаційній економіці.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою роботи є аналіз і систематизація різноманітних моделей, концепцій інвестиційно-інноваційного розвитку в провідних країнах світу, а також їх залучення і впровадження в українську економіку задля ефективного розвитку її регіонів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Протягом останніх десятиліть активізація інноваційна спрямованого інвестування, трансферу технологій і технологічного розвитку є одним з пріоритетів економічної політики всіх провідних країн.

Інноваційна модель економічного розвитку передбачає високу концентрацію виробництва, науково-технічних знань і нових технологій. Так, у розвинених країнах на частку нових знань, втілюваних у технологіях, обладнанні, підготовці кадрів, організації виробництва, припадає близько 70% приросту валового внутрішнього продукту. Створення інноваційної моделі економічного розвитку ґрунтується на застосуванні характерних для неї інструментів, у тому числі в сфері державної підтримки. Сучасна економіка володіє досить широким набором інноваційних інструментів забезпечення ефективності її діяльності, одним з яких є венчурне підприємство. Венчурне підприємство діє в різних галузях і сферах виробництва, в тому числі і в традиційних. Однак основна частина всіх ризикових капіталовкладень у розвинених країнах пов'язана з високими технологіями [2].

У розвинених країнах система інвестиційної підтримки інноваційної діяльності характеризується наявністю множинності джерел надходження коштів. Ці джерела можна класифікувати так [23]:

1. Державні інвестиції в інноваційний розвиток з державного і муніципального бюджетів. Наприклад, у США ієрархія джерел фінансування нововведень включає: бюджет федерального уряду, що відіграє головну роль у бюджетних джерелах фінансування; бюджет уряду штату (округу), що має особливе значення для університетської науки — майже 40% усіх коштів, які надходять університетам на модернізацію їхнього науково-дослідного устаткування, припадає на це джерело; бюджет муніципальної влади, використовуваний, насамперед, для фінансування досліджень галузі вивчення проблем освіти, охорони здоров'я й охорони навколишнього середовища, бюджет тауншинів (місцевих, так

Таблиця 2. Розподіл витрат відповідно до виконавців і видів дослідної діяльності в США у 2014 році

Виконавці	Види робіт					
	Фундаментальні дослідження		Прикладні дослідження		Розробки	
	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%
Державні лабораторії	1961	14,8	3148	13,5	7889	11,1
Промислові фірми	2600	19,7	14958	64,1	58776	82,9
Університети та коледжі	6377	48,2	2527	11,0	555	0,8
Некомерційні організації	2284	17,3	2646	11,4	3696	5,2
Разом	13222	12,3	23324	21,7	70916	66,0

Джерело: [20].

Рис. 1. Концепція інвестиційно-інноваційної діяльності в США

Джерело: кладено автором за [8].

званих "самоврядних громад" у невеликих населених пунктах сільського типу), який не впливає суттєво на загальні показники.

2. Приватний бізнес, головним чином, промислові фірми і корпорації (фінансування інновацій відбувається за рахунок власних коштів).

3. Вищі навчальні заклади, до яких належать приватні й державні університети, коледжі, вищі технічні училища.

4. Некомерційні організації (безприбутковий сектор) — установи, що не ставлять собі за мету одержання прибутку.

5. Іноземний капітал.

Важливо відзначити, що питома вага джерел інвестування інновацій у різних країнах неоднорідна, проте основними є два — держава і приватний бізнес. Серед виконавців науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР) у США помітно виділяється роль приватного бізнесу (табл. 1).

Також цікавими є дані про те, як розподіляються витрати окремих виконавців робіт за видами дослідної діяльності (табл. 2).

У вищезазначеній таблиці показано, що в проведенні фундаментальних досліджень головна роль належить університетам, через які реалізується майже половина усіх витрат. У прикладних дослідженнях лідирують промислові фірми, їх відсоток витрат становить 64,1%, всі ж інші виконавці в цій сфері розподіляють

витрати майже однаково. Також промислові фірми найбільше серед інших виконавців витрачають на розробки, їх показник становить 82,9%.

Варто також розглянути американську модель регулювання інвестиційно-інноваційною діяльністю, її особливість у відсутності центру регулювання, але в неї дуже добре налагоджена інноваційна державна політика із системою законодавчих актів, які забезпечують стимулювання активнішого використання ресурсного потенціалу приватного бізнесу і зменшення державного фінансування. Інвестиції в інновації, відповідно до цієї моделі проводяться виходячи з пріоритетів розвитку національної економіки. Також велику роль в американській моделі відіграє податкове законодавство, держава спрямовує свої зусилля для створення інноваційної інфраструктури, яка захищає НДДКР, полегшує процес створення нововведень, їхню комерціалізацію і підтримку пріоритетних досліджень. Активна участь підприємств у інвестиційно-інноваційній діяльності створила в США необхідні умови для створення та вдосконалення інтелектуального потенціалу і, таким чином, забезпечує безумовне лідерство у науково-дослідній діяльності [13, с. 133].

Розглянемо концепцію, стратегію та пріоритети інвестиційно-інноваційної діяльності в США та їх вплив на розвиток регіону (рис. 1).

Отже, активна роль держави в розвитку інвестиційно-інноваційної сфери США обумовлена критично ви-

Рис. 2. Базові плани інвестування в розвиток науки і технологій в Японії

Джерело: складено автором за [8; 3].

соким значенням нових технологій для підтримки національної безпеки і конкурентоспроможності країни на світовій арені. Сучасний стан соціально-економічного розвитку США характеризується включенням інвестиційної та інноваційної складової практично у всі форми економічних стосунків, що і є основним критерієм оцінки діяльності установ, що надають інноваційну підтримку своїми інвестиціями.

Однією із складових структурної перебудови промислового сектору США є діяльність технопарків, успішність яких, головним чином, оцінюється за наступними критеріями: зниження накладних, особливо адміністративних витрат; покращення доступу до фінансування (клієнти заявляють, що імідж технопарку переноситься на них, і це допомагає їм встановлювати контакти з інвесторами та венчурними капіталістами); покращення доступу до широкого кола наукових організацій, вчених, консультативних органів.

Японія займає друге місце в світі після США за рівнем розвитку науки і технологій. В Японії з середини 1980-х років дрібні інноваційні фірми з венчурним фінансуванням також стали розглядатися як джерело інноваційної моделі економічного розвитку. Їх число становить 99% загального числа підприємств такого типу, а їх частка у ВВП країни досягає 52% [2].

Для фінансування венчурного бізнесу там використовується як приватний капітал, так і державна підтримка, податкові пільги, організуються нові корпорації для дифузії нововведень у високотехнологічних галузях. Успіху японського венчура сприяє також створення позабіржових ринків цінних паперів для мобілізації капіталів в найбільших містах. Одна з цілей японської політики — створення дрібних, але гнучких активних інноваційних підприємств, які вузько спеціалізуються на стадіях інжинірингу та розробки нових технологій і продуктів.

Японія, як і нові індустріальні країни Південно-Східної Азії, в області інноваційної діяльності сконцентрували свої ресурси на скупці перспективних високо-

технологічних нововведень на останній стадії інноваційного циклу, забезпечуючи кінцеве доопрацювання нововведення, запуск його у виробництво, комерціалізацію і споживання.

Протягом останніх років Японія є світовим лідером за часткою витрат на НДДКР. Основними учасниками сучасного інноваційного інвестування в країні виступають фінансово-промислові групи, корпоративний сектор, який здійснює фінансування близько 2/3 інновацій. Фінансово-промислові групи інвестують кошти переважно в прикладні дослідження і дослідно-конструкторські розробки, зростає значення НДІ при приватних корпораціях і витрат корпорацій на НДДКР.

Особливістю японської моделі є розвиток економічного програмування і державного контролю над інноваційною політикою, спостерігається чітка орієнтація інноваційної стратегії на потреби економічної політики і, тим самим, на розвиток регіону. Така модель направлена на поширення наукомістких галузей промисловості, приймаючи до уваги, перш за все, власні досягнення, а не запозичення наукових розробок від інших країн. Тому основна увага тут зосереджена на цілеспрямованій підготовці кваліфікованих кадрів.

Основою регіонального економічного зростання в Японії виступають корпорації, а малий бізнес являється недостатньо розвиненим і надто залежить від державної підтримки, без якої він не може обійтися [7].

Японська модель інвестиційно-інноваційного розвитку передбачає високу енергетичну і матеріальну ефективність виробничого процесу і представляє продукцію із збереженням передових споживчих якостей. Держава здійснює протекціоністські заходи для захисту національних ринків, у результаті чого відбувається розвиток корпорацій, які працюють в інноваційних галузях та які є пріоритетними для країни.

Механізми сприяння розвитку інновацій в Японії регулюються Законом з науково-технічного розвитку, який був прийнятий Парламентом цієї країни у 1995 році. Цей

закон був покликаний зміцнити національну еко-номіку та покращити стан всієї нації, яка на той час знаходилась у стані довготривалої рецесії. Крім того, цей законодавчий акт націлений на розвиток науково-технічної галузі, яка б забезпечувала сталий розвиток країни та світове лідерство у зазначеній сфері. Законом також передбачено обов'язкову розробку та підтримку з боку Ради з питань політики у сфері науки і техніки (РПНТЯ) при Кабінеті міністрів Японії так званих "Базових Планів розвитку науки і технологій в Японії". У Плані повністю викладається політика розвитку основних науково-дослідних розробок та їх застосування у суспільстві і економіці країни. Відповідно до основного Закону Базові Плани приймаються кожні п'ять років (рис. 2).

Державний розвиток та стимулювання інвестиційно-інноваційного діяльності в Японії здійснюється в наступних напрямках [4]:

- зменшення пільгового податку на прибуток венчурних підприємств;
- зменшення податкового навантаження на приватні інвестиції в НДДКР;
- обов'язкове відшкодування коштів (до 80%) у венчурний бізнес;
- запровадження пільгових кредитів інноваційним та науково-дослідним фірмам, зменшення відсоткової кредитної ставки для малих інноваційних підприємств;
- проведення стимулюючих заходів для розвитку малих інноваційних підприємств;
- звільнення від оподаткування пенсійних фондів малих інноваційних підприємств;
- звільнення від оподаткування відрахувань, що надходять до страхових фондів захисту від ланцюгових банкрутств;
- створення товариств взаємного кредитування.

У Німеччині державна інноваційна політика заснована на вільному науковому пошуку та відмові від прямого її втручання. Зосереджена увага на високий рівень міжнародної співпраці забезпечує чітку і налагоджену регіональну структуру управління. Інвестиційно-інноваційна політика держави не дотримується якогось єдиного плану, не направлена на кардинальну перебудову економічного порядку, державні заходи різняться, таким чином, втручання держави в інноваційні процеси носить випадковий характер. Німеччина чітко розмежовує напрями своєї діяльності на виробництво і їхнє господарське розповсюдження серед споживачів.

Німеччина в області високих технологій на початку орієнтувалася на досвід США і технологічно великі програми. Нею був використаний досвід розвитку інкубаторів США, наукових парків Великобританії, Франції і Японії. З початку 1980-х років в Німеччині був зроблений акцент на створення мережі регіональних інноваційних фондів з поступовим перенесенням центру ваги інноваційної діяльності на малі і середні підприємства. Причому подібні інноваційні фонди створювалися виконавчою і законодавчою владою спільно з зацікавленими приватними структурами [2].

У Німеччині було створено систему стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності для подолання різниці в економічному розвитку серед суб'єктів Федерації. Таким чином, було запроваджено такі стимулюючі інструменти, які одночасно передбачали скорочен-

ня податкових надходжень та не вимагали суттєвих бюджетних витрат, це такі інструменти як механізм амортизації. Так, поряд із стандартними амортизаційними відрахуваннями іноземним інвесторам надано право списання протягом першого року інвестицій на придбання або виробництво основних засобів. Крім цього, під інвестування в основні засоби видаються банківські кредити із зниженою відсотковою ставкою. Під 35% загального обсягу інвестицій у країні здійснювалися різного роду інвестиційні доплати. Держава також компенсувала до 23% витрат на будівництво, розширення виробничих потужностей і проведення раціоналізації або структурної перебудови підприємств. Пільгами однаковою мірою можуть користуватися як іноземні, так і вітчизняні інвестори [23].

Сприяння інноваційному та технологічному розвитку країни, як через формування ефективної системи державної підтримки наукової та інноваційної діяльності, так і шляхом заохочення недержавних інвестицій, належить до пріоритетних напрямів економічної політики ФРН. При цьому Німеччина орієнтується на виконання цілей Лісабонського саміту ЄС щодо забезпечення зростання національних та загальноєвропейської економіки за рахунок дотримання високої інноваційної динаміки та виходу на рівень передових світових технологій. Лише таким чином, на думку німецьких фахівців, Німеччина зможе успішно протистояти викликам, які несе в собі глобалізація, домогтися успішного переходу до економіки та суспільства знань, зберігши за собою передові позиції у світі у економічній, науковій, технологічній та соціальній сферах.

Велику увагу в ФРН приділяють всебічному сприянню поглиблення практичної співпраці між наукою та реальним сектором економіки, розширенню мереж кооперації та об'єднань потенціалу науково-дослідних установ і компаній через створення інноваційних союзів та кластерів. Слід відзначити й інші форми співпраці та взаємодії держави і приватного капіталу щодо інвестування у сферу наукової й інноваційної діяльності та, водночас, поєднання інвестицій з науковим потенціалом університетів, науково-дослідних інститутів: технопарки, інкубатори технологій, інноваційні центри та їхні аналоги, які почали успішно розвиватися набагато раніше.

У ФРН започатковано низку програм та механізмів, покликаних покращити умови здійснення НДДКР і сприяти впровадження на практиці інновацій. Зокрема йдеться про програми сприяння інноваційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, конкурс на звання передового кластеру, запровадження державної премії для малих і середніх підприємств, які надають науково-дослідним закладам замовлення на здійснення НДДКР, підтримка практичної інноваційної діяльності науковців, спеціальні програми підтримки науково-дослідної та інноваційної діяльності у східних федеральних землях, програми підтримки засновників інноваційних компаній тощо.

Головною метою державних програм підтримки інноваційної діяльності є розділення ризиків з компаніями або організаціями, які працюють над впровадженням інноваційних продуктів чи послуг. Серед головних умов отримання державної підтримки — впровадження нового продукту або послуги, які забезпечують визначний інно-

ваційний "стрибок" у порівнянні з існуючими аналогами в країні чи за її межами, сприяють посиленню конкурентних позицій підприємства на зарубіжних ринках, підвищенню ефективності його діяльності тощо.

Для кожної програми опрацьовано й чітку систему оцінки ефективності її впровадження. Так, організації та компанії, які отримали кошти від держави на реалізацію відповідних інноваційних проектів, на регулярних засадах звітують про стан його реалізації. Відповідні міністерства мають право здійснювати вибіркову перевірку одержувачів допомоги, а також доручити здійснення аудиту діяльності компанії чи організації незалежній аудиторській компанії.

У контексті покращення рамкових умов інноваційної діяльності здійснюються кроки, спрямовані на подальше реформування податкового законодавства, спрощення адміністративних процедур та боротьби з бюрократією, спрямування на замовлення інноваційних продуктів і послуг системи державних закупівель, удосконалення системи захисту інтелектуальної власності та патентування, технічного регулювання і стандартизації, залучення венчурного капіталу тощо [8].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Зарубіжний досвід інвестиційно-інноваційного розвитку має стати для України головним прикладом у забезпеченні ефективного розвитку регіонів, проте важливо враховувати як позитивний, так і негативний досвід. Для формування ефективної моделі інвестиційно-інноваційного розвитку необхідно вдосконалити механізм управління, залучити всі адміністративні і економічні механізми, завдяки яким держава зможе здійснювати регулювання. Важливим інструментом, що використовується у провідних країнах світу, є розробка та реалізація державних та регіональних цільових програм, що дозволяють сконцентрувати всі ресурси для вирішення інвестиційно-інноваційних проблем. На шляху до ефективного регіонального розвитку Україні також належить запозичити світовий досвід із розробкою стратегій інноваційної моделі економічного розвитку і зростання, які здатні реалізовувати проекти високих технологій та забезпечувати освоєння значних ресурсів. Ці стратегії мають бути комплексними та системними, включати науково-технічну, інвестиційну, зовнішньоекономічну політику, таким чином, буде досягнуто міцної стабілізації та сталого розвитку.

Перспективи подальших розвідок мають здійснюватися в напрямі методологічних досліджень інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів України, а саме: аналіз показників діяльності інноваційних підприємств, установ та їх фінансування.

Література:

1. Белобородова М.А. Инновационная модель экономического развития и особенности ее инвестиционного обеспечения в развитых странах / М.А. Белобородова // Проблемы современной экономики. — № 1 (29). — 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2508>
2. Дмитрів В.І. Світовий досвід фінансового регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності / В.І. Дмитрів // Ефективна економіка. — № 7. — 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

ронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

3. Інвестування української економіки: монографія / За ред. А.І. Сухорукова. — К.: Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2005. — 440 с.

4. Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети // Інформаційно-аналітичні матеріали, підготовлені Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти та Міністерством закордонних справ України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725>

5. Мельникова О.А. Узагальнення досвіду здійснення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в країнах з ринковою економікою / О.А. Мельникова // Маркетинг: теорія і практика: зб. наук. праць. — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2008. — № 14. — С. 133—137.

6. Скорик О. Зарубіжний досвід стимулювання інноваційного розвитку / О. Скорик // Збірник наукових праць ЧДТУ. — Вип. 40. — 2015. — С. 82—88.

7. Яценко О.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності / О.В. Яценко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Випуск 2. — 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/agro/43/4870-zarubizhnij-dosvid-derzhavnogo-regulyuvannya-innovacijno-investicijno%D1%97-diyalnosti.html>

References:

1. Beloborodova, M.A. (2009), "Innovative model of economic development and its investment provision in developed countries", *Problemy sovremennoj jekonomiki*, [Online], vol. 1 (29), available at: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2508> (Accessed 4 Apr 2017).
2. Dmytriv, V.I. (2014), "The world experience of financial regulation of investment and innovation activities", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 7, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 3 Apr 2017).
3. Sukhorukov, A.I. (2005), *Investuvannia Ukrain's'koj ekonomiky* [Investing in the Ukrainian economy], *Natsional'nyj instytut problem mizhnarodnoi bezpeky*, Kyiv, Ukraine.
4. The official site of Committee on science and education (2017), "Innovation policy in foreign countries: concepts, strategies, priorities", available at: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725> (Accessed 4 January 2017).
5. Mel'nykova, O.A. (2008), "The Synthesis of the experience of implementation of innovative investment model of development in market economies", *Marketynh: teoriia i praktyka: zb. nauk. prats*, vol. 14, pp. 133—137.
6. Skoryk, O. (2015), "Foreign experience of stimulating of innovative development", *Zbirnyk naukovykh prats' ChDTU*, vol. 40, pp. 82—88.
7. Yatsenko, O.V. (2009), "Foreign experience of state regulation of innovative-investment activity", *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomor'ia*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.stattionline.org.ua/agro/43/4870-zarubizhnij-dosvid-derzhavnogo-regulyuvannya-innovacijno-investicijno%D1%97-diyalnosti.html> (Accessed 4 Apr 2017).

Стаття надійшла до редакції 29.04.2017 р.